

ELKAAR VINDEN EN NIET MEER LOSLATEN

**REGIONALE SAMENWERKING TUSSEN ONDERWIJS,
BEDRIJFSLEVEN EN OVERHEDEN ALS VLEGWIEL**

OP ZIJN ALLERLAATSTE WERKDAG, 28 JUNI 2019, ORGANISEERT HIJ EEN NETWERKBORREL MET VERTEGENWOORDIGERS VAN ALLE PROJECTEN WAAR HIJ DE AFGELOPEN JAREN AAN HEEFT DEELGENOMEN. HET IS TEKENEND VOOR JAN JANSEN, PROJECTLEIDER 'TOP-TECHNIEK IN BEDRIJF NOORDOOST-BRABANT' (TIB) EN VERBONDEN AAN DE ACADEMIE VOOR TEACHING & LEARNING VAN KWIC, VERBINDER IN HART EN NIEREN.

“Hoe breng je de leerling verder in plaats van je concurrerend ten opzichte van elkaar op te stellen?”

In de zomer van 2018 wordt bekend dat de subsidieregeling Sterk Techniekonderwijs – in de volksmond ‘de 100 miljoen voor techniekonderwijs’ geheten – van start gaat. Daartoe moeten vmbo-scholen met het mbo en het bedrijfsleven voor oktober van datzelfde jaar een regio vormen en vervolgens een plan indienen. Op de langste dag van het jaar zitten alle partners uit onderwijs en bedrijfsleven, die sinds 2012 samenwerken in het programma Toptechniek in bedrijf Noordost-Brabant, in een hotel bij elkaar voor hun jaarlijkse netwerkbijeenkomst. De intentieverklaring om samen als regio verder te gaan is zo gepiept: een servetje met alle handtekeningen als tastbaar bewijs. De eerste regio Sterk Techniekonderwijs – van de 78 die nog zullen volgen – is gevormd.

ELKAAR VINDEN

De regio is een ‘ding’, kun je wel stellen. Steeds vaker worden regionale netwerken gezien als ‘oplossing’ voor allerhande complexe vraagstukken: van voortijdig schoolverlaten tot de aanpak voor het lerarentekort. In de regio moet het gebeuren en de hele keten is daarbij nodig, zo is de gedachtegang. Maar wat is dat eigenlijk, de regio? “Aan Toptechniek in bedrijf ging een vraag van de ministeries van OCW en EZ vooraf om samen in de regio de handschoen op te pakken. Met als doel te stimuleren dat meer jongeren succesvol doorstromen naar een technische mbo-opleiding en naar de arbeidsmarkt of het hbo”, blikt Jansen terug. “Een prima uitgangspunt. Als het om de leerling gaat, dan dien je samen te kijken hoe je

de leerling verder brengt in plaats van je concurrerend ten opzichte van elkaar op te stellen.” Eerder al steunde de provincie het credo ‘laten we elkaar vinden’. Temeer daar de regio Noordost-Brabant – in tegenstelling tot andere Brabantse regio’s als Brainport – op techniek (promotie)gebied nog niet zo’n duidelijk profiel kende. Het gegeven dat er bij de indeling werd gekozen voor arbeidsmarktregio’s hielp ook; immers de UWV-rapportages gaan dan ook een-op-een over diezelfde regio.

“Een regionaal verband is niet iets wat à la minute kan functioneren,” zegt Jansen. “Dat wordt bij subsidievoorwaarden wel vaak verwacht. Regelmatig riepen we: ‘Hoho, wij zijn geen Brainport, er moet nog wat opgebouwd worden.’ De arbeidsmarktregio’s in Noordost-Brabant vonden elkaar onder de noemer Agrifood Capital. Met als logisch gevolg dat in de stuurgroep van Toptechniek vertegenwoordigers van Agrifood Capital zitting namen. Kijk je vanuit het perspectief van onderwijs naar de regio, dan kom je al snel uit bij scholen in een bepaald voedingsgebied: waar komen je leerlingen vandaan? Ook geen simpele manier om een regio in te delen, want dan blijkt een gemeente dichtbij sterker georiënteerd op een ander mbo, terwijl van een gemeente op grotere afstand de leerlingen wel doorstromen naar vervolgonderwijs binnen de regio. Dat moet zich uitkristalliseren. Daarop is de keuze gemaakt om het onderwijs regiehouder te laten zijn. In een bijzondere situatie, want in deze regio zijn acht vmbo-scholen en twee roc’s betrokken, die na een paar jaar toch prima aan tafel zaten”, lacht Jansen.

Jan Jansen

Projectleider ‘Toptechniek in bedrijf Noordost-Brabant’ (TIB)

AAN ELKAAR KNOPEN

Het besluit om als regionaal verband Sterk Techniekonderwijs verder te gaan, is intrinsiek gemotiveerd en snel genomen. Toch vindt Jansen het opmerkelijk dat de overheid bij zo'n nieuwe regeling niet adviseert aan scholen om al bestaande netwerken te benutten. "Mogelijk zijn er juridische belemmeringen waardoor zo'n boodschap niet mogelijk is. Het risico is versnippering. Dat zie je bijvoorbeeld ook terug in initiatieven gericht op techniekonderwijs, die vanuit de overheid als los van elkaar worden gepresenteerd. Denk aan technologie en toepassing, en Sterk Beroepsonderwijs. Maak er een landkaart van, zodat je kunt aanwijzen waar je het over hebt: 'De hele kaart is belangrijk, maar nu gaat het over dit stukje'. De verhouding, verbinding en de logica moet je nu als 'veld' zelf gaan zoeken. Dan lijkt het incident na incident, terwijl het mogelijk tot versterking zou kunnen leiden. Als je wilt dat het in de regio lukt, moet je eigenlijk zorgen dat op de niveau's 'daarboven' ook goed wordt samengewerkt."

Hoe breng je mensen bij elkaar rondom een vraagstuk? "Door – heel plat – vanuit de

curriculuminhoud te vertrekken. Dan komt de rest daar achteraan", zegt Jansen. "Dat alleen al is een behoorlijk taaie kluit. Want de vernieuwing van de beroepsgerichte vakken in het vmbo en de herziening van de kwalificatiestructuur in het mbo zijn twee vernieuwingen, die langs elkaar heen liepen. Het vmbo en het mbo waren daar ieder voor zich intern volop mee bezig. Vervolgens moet dat weer aan elkaar geknoopt worden, want de opbouw was niet hetzelfde. Keuzevakken in het vmbo en keuzedelen in het mbo zijn echt verschillende zaken. Hoe mooi zou het zijn als alle intermediaire en sectororganisaties die daar een rol in hebben de handen ineen zouden slaan, zodat het voelt als hetzelfde."

"We hebben het zo aangepakt, dat we afgesproken hebben welke keuzevakken in het vmbo een goede voorsortering vormen voor de vervolgopleiding", vervolgt hij. "Zo'n simpel gegeven en beeld als vertrekpunt helpt om de complexiteit te reduceren. Zo hebben we vakmanschapsroutes en de technologieroute kunnen definiëren. Vanzelf ontstaan er dan nieuwe vragen: 'Wat betekent het voor LOB, voor innovatie of voor de begeleiding?' Die vragen,

waar we ten tijde van Toptechniek in bedrijf nog niet aan toekwamen, gebruiken we nu als leidende thema's voor Sterk Techniekonderwijs. De tijd is nu rijp. Daarnaast hebben we al vroeg de keuze gemaakt om andere partijen dan het onderwijs, alléén te betrekken op momenten dat dat relevant is. Daarmee wordt het een stuk duidelijker voor de andere actoren, dan wanneer ze overal over moeten meepraten."

MUZIEKJE ERBIJ

De regio, dat zijn ook mensen, die iets met elkaar willen of hebben. "Het commitment van mensen om de samenwerking in stand te houden, heeft ook met rollen te maken", zegt Jansen. "Voor mijzelf is dat volstrekt duidelijk: mij past de rol van bemiddelaar. Soms moet je de rol die je hebt weer even in herinnering brengen, bijvoorbeeld als het intern lastig wordt en het project even niet meer zo scherp op het netvlies van de directie staat. Op het moment dat de TiB-werkgroepen tijdelijk even 'inkukelen' is het aan de projectleider om de club bijeen te roepen en de boel nieuw leven in te blazen. Even een pas op de plaats, wat is er aan de hand? 'We hadden een ambitie, vinden we die nog steeds belangrijk, waarom zakt het nu dan

in?' Muziekje en pilsje erbij, dat helpt. Zonder meteen in de schuldvraag of slachtofferrol te duiken, maar het ook niet uit de weg te gaan. In de gekozen structuur van stuurgroep, projectgroep en werkgroepen, hebben de werkgroepen als 'hart' van TiB heel goed gewerkt. Het commitment van mensen zit heel dicht bij de inhoud, het gesprek over de vmbo-profielen. Daarnaast was het ook een gouden greep om een kerngroep in te stellen met directieleden van vmbo en mbo en de projectleider. Regelmatig is er overlegd over signalen en was het niet alleen aan de projectleider, maar aan een bredere gecommiteerde groep om de vaart erin te houden en te ondersteunen. Allemaal mensen die zich zouden schamen als het niet zou lukken en zich daar-voor ingespannen hebben", zegt Jansen. "Nog eentje waar we ons van meet af aan van bewust waren: vanaf de start bezig zijn met borgen, zaken vastleggen en verduurzamen. Zo hebben we op een gegeven moment gewoon ingesteld dat we om de twee jaar allemaal opnieuw een handtekening onder de samenwerking zetten."

Een goed lopende regionale samenwerking, die gestalte krijgt vanuit het belang van de leerling, dat benoemt Jansen als grootste wapenfeit. "Natuurlijk zitten er mensen aan tafel met verschillende belangen. Die moet je vooral laten uitspreken, zelfs al gaat het om persoonlijke belangen. Maar het is een gegeven geworden dat we daar op een gegeven moment boven kunnen gaan hangen en kijken hoe we het dan toch met het belang van de leerling voor ogen kunnen organiseren."

De samenwerking met regiopartners ging van start als middel om met elkaar activiteiten van de grond te krijgen om doelen te realiseren. Inmiddels fungeert de samenwerking als vliegwiel om ook andere, nieuwe zaken aan te pakken. Voor het plan Sterk Techniekonderwijs geldt 10% cofinanciering van het bedrijfsleven als voorwaarde. Het vmbo als penvoerder merkte dat stagecontacten toch iets anders zijn dan een relatie met het bedrijfsleven. Daarom benaderden ze het mbo. Tijdens de bedrijvenavond die Jansen vervolgens organiseerde, zat de zaal tot de nok toe vol met technische bedrijven. "Aan de ene kant omdat hun belangen manifester zijn geworden de afgelopen

periode, aan de andere kant omdat ze zich ook realiseren dat er een construct is in de regio, dat gezamenlijk wat aan ze vraagt. Daardoor hebben we als regio niet één branche of een paar bedrijven die namens de branche-organisaties getekend hebben, maar een lijst van ruim 200 betrokken bedrijven, zowel een-pitters als grote bedrijven."

Het zijn niet zozeer de harde opbrengsten die de TiB-regio aangezet hebben tot een doorstart als Sterk Techniekonderwijs-regio. Wat dan wel? "Het regiogevoel heeft daarin een belangrijkere rol gespeeld", meent Jansen. "Het feit dat men elkaar gevonden heeft, wordt als succes gevoeld en uitgedragen. Of je nou een docent spreekt of een bestuurder, ze willen elkaar niet meer loslaten. Dat lijkt misschien een gemakkelijke uitspraak, maar de servetjes zijn het bewijs. Daarbij hebben we het 'geluk' dat zaken beginnen samen te vallen; bedrijfsleven en overheden die op zoek zijn naar hoe ze kunnen bijdragen. De wethouders en de provincie erbij halen die het belang van de regio benadrukken boven dat van gemeente. Leerlingen die hun verhaal doen: geen betere ambassadeurs dan leerlingen! Die hoeft je niks in te fluisteren, die zeggen op de juiste momenten precies de goede dingen. En vooral niet te gewichtig doen", zegt Jansen. Het was een van de school-directeuren die op die 21 juni opperde: 'Zullen we dan maar hier ter plekke onze intenties vastleggen, dan hebben we dat maar gedaan.'

DENKRUIJTE VINDEN

"In één zinnetje samengevat luidt de boodschap: 'Beste ouders, kom maar met je zoon of dochter, wij maken er wel wat van.' Die betrouwbaarheid is waar je van bedrijf tot scholen tot gemeente aan wilt blijven werken, of dat nu onder de vlag van TiB is of van Sterk Techniekonderwijs. In Sterk Techniekonderwijs is het vmbo *in the lead*, zo suggereert de regeling. "Waarom eigenlijk niet onderwijs *in the lead*, te beginnen bij het vmbo?", zegt Jansen. "Het is een flinke klus om een plan met een forse begroting te maken, een samenwerkingsovereenkomst op te stellen en cofinanciering te regelen. Dan weet je dat de focus even naar binnen gaat. Er lagen kansen om het meer organisch te laten verlopen, waarbij de logica groter zou zijn waarom het

geld naar het vmbo gaat. Die logica wordt wel gevoeld, maar het ontbreekt aan historie, context en een logisch verhaal. Dan wordt het een mooi stimuleringsmiddel. Want waarom dan de techniek en niet de zorg? Ik mis de landkaart, het grote plaatje, waarop het een ten opzichte van het ander gepositioneerd wordt. Daardoor is het risico op versnippering in de aanvragen en uitvoering groot. En moeten sommige zaken dus gewoon weer opnieuw uitgevonden worden. We maken nu onze eigen landkaart om inzichtelijk te maken waarom we iets doen en waar dat binnen past."

Dan komt de rasoptimist en idealist weer om de hoek kijken: "Ook al zou het sterker kunnen, genoeg kansen om er iets moois van te maken. Blijf samen in gesprek en maak het simpel, ondanks dat het supercomplex is", adviseert Jansen. "Het gaat niet alleen om vmbo en mbo, je hebt de bestuurders van het basisonderwijs ook hard nodig. Je moet de ruimte vinden en organiseren om met elkaar na te denken, niet meer over hoe we van A naar B komen, maar waar moeten we heen met A als vertrekpunt? Dat geldt ook voor de uitvoering: welke ruimte hebben we om zaken samen op te pakken, gezien de regelgeving, in tijd, ruimte om te tekenen en buiten de tekening om bezig te zijn. Zodat je vooruit kunt gaan denken. Voor die ruimte heb je de opgebouwde samenwerking nodig. Vanuit de complexiteit moet je naar de simpelheid: wat werkt wel en hoe kunnen we herhalende patronen creëren voor basisonderwijs, vo, mbo enzovoorts. Onderzoekend en lerend op pad.

'Bemiddelaar', is misschien toch wel een te beperkte beschrijving van zijn rol. In de mbo-school is er inmiddels een overlegstructuur ingericht die de samenwerking op de agenda heeft. Bij wijze van *spin-off* ontstaan er nieuwe projecten, die getrokken worden door jonge collega's. "Het is een beetje een vreemde gewaarwording", bekent Jansen, "maar ik denk nu echt: wegwezen, want mooier dan nu kan het niet worden!"